

FENERBAHÇE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu yönergenin amacı; Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu yönerge, Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun amacını, kapsamını, kurulmasını, başvuru koşullarını ve çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu yönerge, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 14. ve 42. maddeleri ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu yönergede geçen;

- Rektör: Fenerbahçe Üniversitesi Rektörünü,
- Rektörlük: Fenerbahçe Üniversitesi Rektörlüğünü,
- Başkan: Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanını,
- Birim: Enstitü, fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu ile uygulama ve araştırma merkezlerini,
- Kurul: Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunu,
- Raportör: Başkan tarafından konunun ön incelemesi için havale edildiği kurul üyesi ve/veya uzmanı,
- Üye: Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu üyesini,
- Sorumlu Araştırmacı: Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan etik onayı almak için başvuran kişiyi,
- Yardımcı Araştırmacı: Araştırmanın bilimsel sorumluluğunda payı olan ve yürütülmesinde görev alan araştırmacıyı,
- Danışman (Uzman): Araştırma izin ve onay başvurularının değerlendirilmesinde görüşlerinden yararlandığı öğretim üyesi araştırmacıyı,

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------

- k) Gönüllü: Araştırmaya bu yönergede belirtilen kurallara ve ilgili mevzuata göre kendisinin veya yasal temsilcisinin aydınlatılmış yazılı onamı alınmak suretiyle araştırmaya katılan hasta veya sağlıklı kişileri,
- l) Aydınlatılmış Onam Formu: Araştırmaya katılacak gönüllüye veya gerekli durumlarda yasal temsilcisine, araştırma ile ilgili her türlü bilginin yazılı ve sözlü olarak verilmesinden sonra, gönüllünün tamamen bağımsız iradesi ile araştırmaya katılmaya karar verdiğini gösteren yazılı belgeyi veya gönüllü okur-yazar değilse araştırmadan bağımsız bir tanığın huzurunda ve tanığın imzası alınmak suretiyle gönüllünün sözlü onamını gösteren belgeyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Etik Kurulu'nun Amacı, Kapsamı, Kurulması, Çalışma Usûl ve Esasları

Etik kurulun amacı

MADDE 5 - (1) Kurulun temel amacı; sosyal ve beşerî bilimlerdeki araştırmaların, kişi haklarını, çevresel değerleri, kültür ve tabiat varlıklarını koruyacak şekilde yürütülmesini sağlayacak etik incelemenin yapılmasıdır. Bu bağlamda aşağıda belirtilen çalışmalar da kurulun amaçları arasındadır:

- a) *Çocuk katılımcılar üzerinde yürütülüyorsa*; çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlakî ve toplumsal gelişimiyle ilgili konularda ve çocuğun anne-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği ülkenin değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygının geliştirilmesiyle ilgili konularda;
- b) *Yetişkin katılımcılar üzerinde yürütülüyorsa*; insanın temel hak ve hürriyetleri ile insan onuru, fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlığının korunmasıyla ilgili konularda;
- c) *Kültür ve tabiat varlıkları üzerinde yürütülüyorsa*; çevrenin ve kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili konularda;

etik yönden değerlendirmede bulunmak ve araştırmanın etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda, karar verip, görüş bildirmek etik kurulun amaçlarındandır.

Etik kurulun faaliyet alanının kapsamı

MADDE 6- Kurul bu yönerge ile yetki alanına giren girişimsel ve/veya girişimsel olmayan klinik araştırmalar kapsamında olmayan tüm insan kaynaklı araştırmaları inceler. Bu kapsamda; insan üzerinde beden bütünlüğüne müdahale içermeyen gözlemsel ve betimsel nitelikte (ölçek/skala çalışmaları, web üzerinden veya yüz yüze yapılan anketler, alan yazın taramaları, sistem-model geliştirme çalışmaları, veri kaynakları taraması, nitel araştırmalar, görüşme, gözlem vb) araştırmalar ve deney niteliği taşımayan, biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmayan insan araştırmaları kurul tarafından incelenir.

Etik kurulun oluşturulması

MADDE 7 – (1) Kurul farklı alanların temsiliyeti dikkate alınarak doktorasını tamamlamış yedi üyeden oluşur.

(2) Kurul üyeleri rektör tarafından iki yıl için seçilir.

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------

(3) Seçilen üyeler hakkında etik ihlâlinde bulduklarına dair kesinleşmiş bir adlî veya idarî karar veya tespit bulunmamalıdır.

(4) Görev süresi biten üye, aynı usulle yeniden seçilebilir. Herhangi bir nedenle boşalan üyelik için aynı usulle yeni üye seçilir.

Etik kurulun görevleri

MADDE 8 - (1) Kurulun görevleri şunlardır:

- a) Etik değerlendirme için standart formlar oluşturmak,
- b) Etik Kurula yapılan uygun başvuruları kabul etmek,
- c) Başvurusu yapılan bilimsel araştırma ve çalışmaları, çalışmanın amacı, yöntemi, kullanılacak anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film, ses kaydı ve benzeri veri toplanmasında kullanılan her türlü yazılı, sözlü, sesli veya görüntülü ölçüm araçlarını ve içeriğini etik açıdan değerlendirmek,
- d) Araştırma başvurusunun etik açıdan uygun olup olmadığı konusunda karar vermek,
- e) İnceleme sonucunda alınan kararları kayda alıp araştırmacılara sonucu bildirmek.

Etik kurulun çalışma usul ve esasları

MADDE 9 - (1) Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Görev süresi biten üye tekrar atanabilir.

(2) Üyeler, kurulun ilk toplantısında kendi aralarından birini başkan olarak seçer. Başkan, üyelerden birini raportör olarak görevlendirir. Başkanın olmadığı durumlarda en kıdemli öğretim üyesi başkana vekâlet eder. Başkanın herhangi bir sebeple başkanlıktan ayrılması durumunda kurul üyeleri, yapacakları ilk toplantıda kendi aralarından birini başkan olarak seçer.

(3) Bir takvim yılı içerisinde mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer ve yerine yeni üye, bu maddenin 1'inci fıkrasına göre iki yıllığına atanır.

(4) Kurul her ay en az bir kere olmak üzere üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada çekimser oy kullanılamaz. Oy eşitliği halinde başkanın oyu yönünde karar verilmiş kabul edilir.

(5) Kurulun toplantı takviminde yer alan toplantı tarihinden en az 7 iş günü önce kurul sekreterliğine eksiksiz olarak teslim edilen dosya gündeme alınır.

(6) Kurul, başvuru tarihinden önce başlamış veya tamamlanmış araştırmaları gündemine almaz. Bu durum kurulun görüşünü belirtmesinden sonra fark edilmiş ise kurulun kararı iptal edilir ve durumdan hem başvuru sahibi hem de başvuru sahibinin bağlı olduğu kurumun ilgili yöneticisi resmî yazıyla bilgilendirilir.

(7) Başkan kurula yapılan başvuruları inceler, başvuru konusuna göre her başvuru için bir raportör görevlendirir. Raportör toplantı öncesinde bir inceleme raporu hazırlar. Toplantıdan en geç bir iş günü öncesi kurul üyelerine elektronik ortamda iletir.

(8) Raportör, toplantılarda kurula başvurularla ilgili bilgi verir. Kurulun incelediği dosya ile ilgili oluşan görüş, gerekçesiyle birlikte nihai rapora yansıtılır.

(9) Etik kurulun görüşü, toplantıdan sonraki bir hafta içerisinde başvuru sahibine elektronik ortamda yazılı olarak iletir. Etik yönden uygun bulunmayan başvurularda gerekçe belirtilmesi zorunludur.

(10) Kurul değerlendirdiği başvurular için eksiklik belirtebilir ve/veya düzeltme isteyebilir. Düzeltme ve/veya eksiklik için başvuru sahibi tarafından gönderilen cevabî yazı, kurulun ilk

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------

toplantısında görüşülür. Düzeltme ve/veya eksiklik için kurula 30 gün içinde açıklayıcı cevabî yazının teslim edilmemesi halinde başvuru geri çekilmiş sayılır.

(11) Araştırma etik başvurusu ile ilgili hazırlanan değerlendirme raporu, toplantıya katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanır.

(12) Gerek görülen hallerde kurulun üyesi olmayan uzmanların veya bilirkişilerin görüşüne başvurabilir. Bu kişiler, kurul toplantılarına oy hakkı olmaksızın davet edilerek sözlü görüş bildirebilecekleri gibi görüşlerini yazılı olarak da sunabilir.

(13) Aşağıdaki kişiler kurul toplantılarında yapılan incelemelerde bilirkişi veya uzman olarak görevlendirilemez:

- a) İlgilinin lisansüstü tez danışmanları ve doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,
- b) İlgilinin kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri,
- c) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları ile bunların eşleri,
- d) İlgili ile aralarında husumet bulunanlar,
- e) İlgilinin kadrosunun bulunduğu kurumdaki üstleri,
- f) İlgilinin varsa ticarî iş ortakları.

(14) İlgilinin çalıştığı bilim alanında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın bilim alanında çalışan öğretim üyeleri arasından bilirkişi görevlendirilebilir. Ayrıca, etik ihlal iddiasının hukuki anlam ve kapsamına ilişkin olarak bir hukukçu bilirkişi de görevlendirilebilir. Birden fazla bilirkişi atanması halinde her bilirkişi ayrı rapor tanzim eder.

(15) Bilirkişiler dosyanın kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içerisinde konuya ilişkin raporunu kendisine gönderilen örneğe uygun olarak hazırlayıp gönderirler. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla bir ay uzatılabilir.

(16) Kurul üyeleri kendileriyle, kendilerinin birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ilgili araştırma başvurularının ve etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

(17) Kurul üyelerine ait araştırma başvurularının görüşülmesi durumunda ilgili üye/üyeler bu görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz; ancak Etik kurul gerekli görmesi halinde söz konusu üye/üyelerin görüşlerini yazılı olarak alabilir veya kurul toplantısına davet ederek dinleyebilir.

(18) Kurula sunulan araştırma dosyaları ve kurul kararları gizli olup yetkili makamlar ve başvuru sahiplerinden başkasına bilgi verilmez.

(19) Etik Kurul'un olumlu görüş verdiği bir araştırmanın etik ilkelere uygun bir şekilde yürütülmediğinin tespit edilmesi halinde söz konusu araştırmayı yürüten kişinin bağlı olduğu kurumun ilgili yöneticisi durum hakkında bilgilendirilir. Araştırma halen devam ediyorsa durdurulması için girişimde bulunulur.

(20) Kurul söz konusu araştırmayı ilk toplantısında gündemine alır ve kararı iptal eder.

MADDE 10 - (1) Kurulun sekretarya hizmetleri, kurul başkanının koordinasyonunda gerçekleştirilir.

(2) Kurulun üniversite dışına yönelik yazışmaları, üniversitenin resmi yazışma kurallarına uygun olarak yapılır.

(3) Kurulun üniversite içi yazışmaları, ilgisine ve görev alanına göre kurul başkanı veya Yazı İşleri ve Kararlar Direktörlüğü tarafından koordine edilir.

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kurula Başvuru, Değerlendirme ve İtiraz

Başvuru ve değerlendirme

MADDE 11- (1) Kurum içinden yapılacak başvurular, sorumlu araştırmacı tarafından doğrudan kurul sekreterliğine Etik Kurul toplantı tarihinden 7 iş günü önce yapılır.

(2) Üniversitenin web sayfasında yer alan Başvuru Formu sorumlu araştırmacı tarafından doldurulup kurula elektronik ortamda iletilir. Başvuru dosyası ise kurul sekreteryasına ıslak imzalı olarak teslim edilir.

(3) Kurul, başvurusu yapılan araştırma projelerini çalışmanın amacı, yöntemi, yararları ve olası tehlikeleri ile bütçesini göz önünde bulundurarak etik açıdan değerlendirir. Değerlendirme sonucunda "Uygun", "Düzeltilmesi Gerekir" ya da "Uygun Değildir" şeklinde karar verir. Başvurusuna "Düzeltilmesi Gerekir" kararı verilen sorumlu araştırmacı, gerekli düzeltmeleri yaparak veya eksiklikleri gidererek tekrar başvuru yapabilir.

(4) Kurul toplantısında alınan tüm kararlar ve gerekçeleri karar defterine yazılır. Araştırmanın düzeltilmesi ya da yeniden düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde düzeltme kararı alınmışsa, talep edilen düzeltmeler ve düzenlemeler açık bir şekilde belirtilir. Düzeltme kararı ayrıca sorumlu araştırmacıya elektronik ortamda bildirilir.

(5) Kurul kararının "Uygun" olması durumunda ıslak imzalı etik onay belgesinin taranmış hali kurul başkanlığı tarafından başvuru sahibine gönderilir.

(6) Kurul, gerektiğinde onay verdiği araştırmaları izler ve ilerleme raporu isteyebilir. Bu raporların kurula ulaştırılmasından, sorumlu araştırmacı sorumludur. Kurul Başkanı gelişme raporlarını inceleyerek söz konusu araştırmanın orijinal başvuruya uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini inceler. Başkan gerek gördüğünde, araştırmanın uygulanmasını gözleme kararı alınmasını Kurul'a tavsiye edebilir. Gözlem süreci Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde yürür. Başkan, gelişme raporu incelemesi sonucunda etik kurallara uymadığını saptadığı araştırmaların sonlandırılması ve ilgili birimlere bilgi verilmesi için durumu Kurul gündemine getirir.

(7) Kurul tarafından onaylanmış olan çalışmaların ölçme araçlarında (anket, test, ölçek, mülakat, gözlem, resim, çizim, video film, ses kaydı, yöntem, araştırma başlığı ve benzeri) sonradan değişiklik yapılması ihtiyacının ortaya çıkması halinde söz konusu değişiklikler için de kuruldan onay alınır. Kuruldan onay alınmaksızın yapılan değişikliklerin her türlü hukuki sorumluluğu araştırmacılara aittir.

(8) Kurulun onaylama kararı başvuru sahibine tebliğ edilmeden söz konusu araştırmaya başlanamaz.

(9) Kurulun onayladığı araştırmaların yürütülmesi sürecinde derlenen tüm verilerin bilimsel açıdan geçerliliği, güvenilirliği, gizliliği ve güvenliği araştırma ekibinin sorumluluğundadır.

(10) Kurul kararlarına itiraz, başvuru sahibi tarafından kurul sekreteryasına ıslak imzalı dilekçe veya kişisel / kurumsal e-posta adresinden gönderilen e-posta ile yapılır. İtirazlar kurul tarafından kesin karara bağlanır.

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Çeşitli ve Son Hükümler**

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 12 – (1) Bu Yönergede hüküm bulunmayan hallerde, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

Yasaklar ve Yaptırım

MADDE 13 – (1) Olumsuz görüş verilen veya Kurul'un onayı ya da ilgili kurum izni alınmadan yapılan araştırmaların yasal ve idari sorumluluğu, araştırmayı yapan sorumlu araştırmacıya aittir.

Yürürlük

MADDE 14 - (1) Bu yönerge senatoda kabul ettiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15 - (1) Bu yönerge hükümlerini Rektör yürütür.

DOK.KOD: YÖN.SBAEK.01	YAYIN TAR: 28.09.2021	REV TAR: 17.10.2024	REV. NO: 01	HİZMETE ÖZEL
-----------------------	-----------------------	---------------------	-------------	--------------